

İhyâu Ulûmiddîn

a. Eserin Müellifi

Bilindiği gibi, Gazalî'nin asıl adı, Muhammed'dir. Dine yaptığı hizmetlerinden dolayı *Hüccetü'l-İslâm* lakabıyla anılır. 450/1058 yıllarında Horasan'da bugün ki adı Meşhed olan Tûs şehri civarındaki Gazale köyünde doğmuştur. Gazzâlî (Gazalî), nisbesidir. Genellikle nisbesinin tarih ve tabakât kaynaklarına göre babasının mesleğine (gazzâl "yün eğirici, iplikçi") nisbetle Gazzalî diye anılmıştır. Babası fakir, okumamış bir adamdı ve yüncülük yapardı. Biz, yaygın kullanım olan Gazalî'yi tercih ettik. Gazalî, tahsilini önce Tûs'da yaptı, sonra Cürcan'a gitti. Arkasından asıl tahsilini tamamlayacağı Nişabur'a İmâmu'l-Harameyn el-Cüveynî'nin yanına gitti. Sonra genç yaşlarda eser te'lifine başladı. 484/1091 yılında Nizamiye Medresesi müderrisliğine atandı. Dört sene sonra tedristen ayrıldı ve on sene kadar münzevî hayat yaşadı. Tekrar Nişabur'da ders vermeye başladıysa da, çok sürmeden tekrar Tûs'a döndü. Yaptırdığı bir tekke ve medresede meşgul olurken, 505/1111 yılında vefat etti (Çağrı, 1996, 489).

b. Eserin Tanıtımı

Tasavvuf tarihinde en çok okunan ve tanınan eserlerin başında gelen *İhyâu Ulûmiddîn*, üzerinde fazla yoruma gerek kalmayan önemli bir tasavvufî kaynaktır. Çünkü Gazalî'nin bu eseriyle birlikte Sünnî tasavvuf, kendini ilan etmiş, ortaya çıkmıştır. Gazalî İhyâ'yı inzivaya çekildiği ve kendini derunî tefekküre verdiği yıllarda yazmıştır. Bu eserin yazılmasındaki gaye, İslamî inançları diriltmek ve tasavvufî düşüncüyü sağlıklı bir zemine çekmektir. Eser altı yılda (h. 489-495 yılları arasında) tamamlanmış olup, şu dört ana kısımdan meydana gelmektedir:

Birinci Kısım (I. Cilt): İbâdât'tır ki, ilim, akâid, tahâret, namaz, zekat, oruç, hac, Kur'ân okuma âdâbundan müteşekkildir. Görüldüğü gibi, Gazalî eserini sistematik bir şekilde önce ibadet ve inanç üzerine temellendirmeye çalışır.

İkinci Kısım (II. Cilt): Muâmelât olup esasında ahlâk ve âdabdan bahsedilir. Yeme-içme âdâbı, nikah, kazanma ve harcama, helal ve haram, ülfet ve kardeşlik, uzlet, sefer, semâ ve vecd, emr-i bi'l-ma'rûf olmak üzere genelde edeb ve ahlâk konuları ele alınır.

Üçüncü Kısım (III. Cilt): Mühlikât denilen ve kalbî hayatı öldüren meseleler ele alınır. Burada, kalble ilgili açıklamalar, riyazat ve ahlâk güzelleştirme, şehveti kırma, dilin âfetleri, gazab, dünyayı zem, cimrilik ve mal sevgisi, riya ve şöhreti yerme, kibir, ucub ve gururu (aldanma)'yı yerme konuları yer alır.

Dördüncü Kısım (IV. Cilt): Münciyât denilen tasavvufî hal ve makamlar detaylı olarak işlenir. Bunlar, tevbe, sabır, şükür, havf-recâ, fakr-zühd, tevhid-tevekkül, mahabbet-şevk, niyet-ihlas-sıdk, murâkabe-muhasebe, tefekkür, ölümün hatırlanması meseleleri yer alır.

Dilimize çevrilmiş olan eser (Gülle, 1998), hâlen günümüzde tasavvufî çevrelerde dahil tüm kesimlerce rahatlıkla okunan en yaygın eserlerden birisidir. Bu durum eserin günümüzde hâlâ geçerli ve etkili olduğunu göstermesi açısından önemlidir.

